

حُسن بن رُوح

رهبران جامعه از دیرباز برای اداره امور مردم، افراد مورد اعتماد خود را به یاری می‌گرفتند تا شئون گوناگون جامعه را به آنها بسپارند. پیامبر اکرم و ائمه اطهار علیهم‌السلام نیز به عنوان رهبران الهی همین رویه را داشتند؛ پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم

نمایندگانی به شهرهای گوناگون می‌فرستاد و امیرالمؤمنین علیه‌السلام

هم برای شهرهای تحت حکومت خود والیانی منصوب می‌نمود. اگرچه

پس از امیرالمؤمنین و امام حسن علیه‌السلام حکومت جامعه مسلمین به دست هیچ‌یک از ائمه علیهم‌السلام نبود، امامان شیعه برای رسیدگی به امور شیعیان نمایندگانی از میان پاک‌ترین و برترین اصحاب خود داشتند. دوران غیبت صغری و کمی پیش از آن در زمان امام هادی و امام عسکری علیه‌السلام، به سبب سخت‌گیری‌های بی‌اندازه حکام، مردم دسترسی مستقیمی به امامان وقت نداشتند؛ از این رو شیعیان، سؤال‌ها و دیگر احتیاجات خویش را از طریق همین وکلای نمایندگان، برآورده می‌کردند.

روزی اصحاب امام حسن عسکری علیه‌السلام در خدمت آن حضرت بودند، عثمان بن سعید، نماینده حضرت، عرض کرد: سؤالی دارم. امام از جا برخاستند و بیرون رفتند و فرمودند: کسی بیرون نیاید. مدتی گذشت؛ نماینده خود را صدا زدند و فرمودند: این پسر بچه جواب سؤال توست. آری آنها ماه‌پاره‌ای را از نزدیک دیدند که جواب سؤالشان بود: «حجت خدا پس از امام عسکری علیه‌السلام». امام علیه‌السلام فرمود: «بدانید پس از امروز دیگر او را نخواهید دید تا اینکه دوران غیبتش تمام شود. پس هر چه عثمان بن سعید از جانب او به شما خبر دهد، قبول کنید که او نماینده و نایب امام شماسست». نایبان امام عصر علیه‌السلام در غیبت صغری، به دیدار آن حضرت شرفیاب می‌شدند و او امرایشان را انجام می‌دادند. شیعیان نیز سؤال‌ها، خمس‌ها و زکات‌های خود را از طریق آنها به امام عصر علیه‌السلام می‌رساندند و از طریق همین نایبان، جواب سؤالات خود را دریافت می‌کردند.

عثمان بن سعید، محمد بن عثمان، حسین بن روح و علی بن محمد سمري نایبان امام عصر علیه‌السلام در دوران غیبت صغری بودند که به دستور ایشان، هر کدام نایب پس از خود را معرفی می‌کردند. وقتی زمان وفات محمد بن عثمان، دومین نایب امام عصر علیه‌السلام، فرا رسید، نزدیکان و اصحابش دور او را گرفته بودند. نزدیک سرش کسی نشسته بود که همه خیال می‌کردند او پس از محمد بن عثمان نایب امام زمان علیه‌السلام خواهد بود؛ چرا که کسی را نزدیک‌تر از او به محمد بن عثمان نمی‌شناختند؛ همواره با نایب امام

رفت و آمد داشت و کارهایش را انجام می داد. حتی محمد بن عثمان در اواخر عمر تنها از غذایی می خورد که در خانه او پخته شده بود. محمد بن عثمان رو به آن شخص کرد و گفت: «امر شده ام پس از خود، حسین بن روح را جانشین خود قرار دهم». او پس از شنیدن این حرف رو به حسین بن روح کرد و دید پایین پای محمد بن عثمان نشسته است. سریع از جا برخاست و او را در جای خود نشاناند و خود، پایین پا نشست. او نه تنها در اینجا، که تا آخر همراه حسین بن روح شد؛ چرا که تربیت شده مکتبی بود که می دانست خدا و اولیانش به خوبی می دانند چه رسالتی را به چه کسی بسپارند. آیت الله العظمی بهجت رحمته پس از نقل این داستان می گوید: «آیا ما نیز در وقت امتحان چنین هستیم و در مقابل حق خاضعیم؟!».

تاریخ دقیقی از سال ولادت وی در دست نیست، ولی مدت نیابت او ۲۱ سال بود و بیشتر عمر شریفش با دوره خلافت مقتدر عباسی همراه بود. شیعه در دوران حکومت عباسی، با سختی های فراوانی رویه رو بود. همین سخت گیری ها موجب شد که این مرد بزرگوار، پنج سال در زندان خلیفه عباسی، گرفتار باشد؛ از این رو حسین بن روح مجبور بود برای حفظ جان و اعتقادات خود و شیعه با تقیه روزگار بگذراند، تا آنجا که وقتی در مجلسی، سخن از فضل خلفا به میان آمد، که کدام افضلند، گفت: «آنچه اصحاب بر آن اتفاق نظر دارند مقدم بودن [ابوبکر] صدیق، سپس [عمر] فاروق، سپس عثمان ذوالنورین و بعد علی وصی علیه السلام است؛ که صحیح در نزد ما نیز همین است». حاضران همه مبهوت به او می نگریستند و می گفتند: «خدا لعنت کند آنهایی را که به دروغ به تونسبت شیعه بودن می دهند». شاید بعد از آن بود که شیعیان راحت تر می توانستند به خانه اش رفت و آمد کنند. روزی شنید که یکی از دربانان منزلش، به معاویه اهانت می کند. او را از کار برکنار کرد و دیگر هرگز او را راه نداد. آری، تلاش نایب امام زمان علیه السلام، برای حفظ جان و مال شیعیان، باید برای ما نیز الگو باشد. آیت الله العظمی بهجت رحمته می گوید: «همین تقیه ها بود که سبب شد تعداد شیعیان از چهار نفر برسد به چهار صد میلیون نفر و بیشتر... لذا ما تقیه را در همه جا لازم می دانیم».

حسین بن روح پس از سال ها خدمت در رکاب امام زمان علیه السلام، در هجدهم شعبان ۳۲۶ ق. درگذشت و بدن مطهرش در محل نوبختیه بغداد مدفون گردید و مزار شریفش در بغداد زیارتگاه شیعیان است.